

Львівський державний університет внутрішніх справ

Інститут права

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ
УКРАЇНИ**

**Збірник тез доповідей
учасників науково-практичного семінару**

20 жовтня 2023 року

Львів 2023

УДК 349.2

А 72

*Рекомендовано до поширення на електронних ресурсах ЛьвДУВС
Вченою радою Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 14 листопада 2023 року № 4)*

Редакційна колегія:

Красницький І. В., директор Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

Долинська М. С., завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Ільків Н. В., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Актуальні проблеми правового регулювання економічного відновлення України: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару (20 жовтня 2023 року) / за заг. ред. М.С. Долинської. Львів: ЛьвДУВС, 2023. 151 с.

У збірнику представлені тези доповідей, повідомлень та виступів учасників науково-практичного семінару «Актуальні проблеми правового регулювання економічного відновлення України» (20 жовтня 2023 року). У публікаціях учасників висвітлено теоретичні та практичні проблеми сучасного стану та перспектив розвитку науки господарського, аграрного, екологічного, трудового права і права соціального забезпечення та законодавства України; наведено досвід фахівців у пошуку ефективних шляхів удосконалення правового регулювання економічної системи України в умовах воєнного стану та визначення основних векторів її реформування на післявоєнний період з урахуванням євроінтеграційних процесів.

Опубліковано в авторській редакції. За дотримання авторських прав, достовірність інформації та коректність висновків відповідальність несуть автори.

© Львівський державний
університет внутрішніх справ, 2023

створенням стабільної інституційно-організаційної системи органів державного управління господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Смолин Г.В. Державне регулювання господарської діяльності : курс лекцій. Львів: Львівський університет внутрішніх справ, 2012. - 528 с.
2. Господарське право. Особлива частина: підручник / М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.

Гамалюк Б.М.

кандидат наук з державного управління
провідний юрисконсульт
(Івано-Франківський НДЕКЦ МВС)

Романишин В.Р.

здобувач вищої освіти
освітнього рівня магістр
(ЗВО «Університет Короля Данила»)

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ГЕНЕТИЧНО-МОДИФІКОВАНИМИ ОРГАНІЗМАМИ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Серед сучасних проблем населення нашої планети, сучасних питань повсякденного життя, які суттєво зачіпають життєві інтереси на всіх континентах – забезпечення людства продовольством. Одним з варіантів вирішення порушеної проблеми науковці вбачають у результатах генної інженерії, зокрема трансгенні та генетично модифіковані організми. Вперше дану термінологію запропоновано американським науковцем, лауреатом Нобелівської премії Е. Тейтумом у 1963 році, як одним з дослідників генної інженерії - формування нових видів організмів.

Вперше запуск першої великомасштабної дослідницької програми з вивчення можливостей комерційного використання ГМ-рослин відбувався у 1985 р., що слугувало специфічним сигналом для інтенсивнішого розвитку біотехнологій пов'язаних із застосуванням на сільськогосподарських угіддях.

Цікавим моментом в досліджуваному питанні є «результативність» «другої зеленої революції» в США. Наслідком революційних подій того часу стало деталізоване узагальнення застосування ГМО на землях сільськогосподарського призначення, починаючи з 1992 року. Варто зазначити те, що все більше і більше, у більшості штатів, активно набувають загального поширення правила, за якими генетично спроектована їжа є «істотно еквівалентними» звичайним зерновим культурам. Як результат – відсутність доцільності та потреби в урядовому регламентуванні. Саме такий принцип зберіг

свій зміст та особливості у «Санітарній і фітосанітарній угоді», яка закріпила на правовому рівні заборону та обмеження ГМО в харчовому ланцюзі людини. Інші правила Світової організації торгівлі встановлювали обмеження, а в окремих випадках сувору заборону, національні закони, що вимагали маркування генетичної їжі, іменувавши їх «технічними торговельними бар'єрами».

На даний час, серед найбільш поширених ГМ-культур беззаперечним лідером є соя. Частка цієї рослини у сільськогосподарському виробництві становить понад 2/3 від усієї кількості ГМ-рослин.

Особливістю є те, що на відміну від натуральної, ГМ-соя більш стійка до комах-шкідників, витримує оброблення хімікатами, які вбивають усі види буряну, що дозволило в декілька разів збільшити обсяги її виробництва [29, с. 181]. Починаючи з 70-х років, завдяки великим агрохолдинговим корпораціям, ГМ-соя стала основним компонентом фуражних кормів у світі, а тому щодо неї можна було з більшою вірогідністю прогнозувати попит.

Протягом тривалого періоду часу світовий ринок збагачується значною кількістю ГМ-продуктів рослинного походження (соя, кукурудза, ріпак, рис, зерно, картопля, цукрові буряки) [4]. ГМ-культури є об'єктом торгівлі, виробництва та збуту в багатьох державах світу, серед яких Канада, Китай, Індія, США.

Державна політика країн американського континенту у сфері вирощування та застосування ГМ-організмів значною мірою є іншою ніж в європейських державах. Політика країн європейського континенту за своєю особливістю та специфікою побудована не на процесі виробництва продукції, а на самій продукції. Крім того, розглядає біотехнологію як безпечну за своєю природою, а її продукти як такі, що не відрізняються від немодифікованих аналогів. Цікавим видається той факт, що в США не існує виняткових вимог до маркування ГМО. Враховуючи те, що продукти із вмістом ГМО вважаються еквівалентними звичайним продуктам. Американське законодавство не містить окремого нормативно-правового акту про генетично модифіковані організми. З метою правового врегулювання даної сфери використовується законодавство, яке власне застосовується для звичайних продуктів. Саме тому, як вказують науковці, американський продукт сприймається як більш безпечніший, допоки не доведено його шкідливість. Особливістю американського континенту є також і те, що понад 2/3 всіх ГМ-культур у світі вирощують саме там.

Таким чином, враховуючи вказане, приходимо до висновків про обґрунтованість перспективи впровадження жорсткішої європейської системи врегулювання, на відміну від американської моделі, яка дозволяє «зловживання». Саме тому є обґрунтованість у введенні жорсткої системи, за якою використання генетично модифікованих організмів та продукції з їх застосуванням буде конкретніше регламентовано та зведено до мінімуму, що вбачає всі ознаки саме європейської системи.

Перші польові випробування ГМ-картоплі, стійкої до колорадського жука, створеної американською компанією «Монсанто», пізніше – випробування ГМ-цукрового буряку, кукурудзи й ріпаку, стійких до гербіцидів було започатковано у 1997 році.

На початку 200-х сільськогосподарські корпорації США отримали тимчасовий дозвіл на посів в Україні експериментальних генетично модифікованих культур, серед яких картопля, кукурудза, ріпак та соя. Імпортована ГМ-картопля була висаджена на 9-х полях, з яких тільки 3 поля забезпечувалися спеціальними буферними зонами із запобігання переzapиленню ГМ-картоплі з іншими сортами. Проте, вказані експериментальні сорти так і не були схвалені та зареєстровані [1].

За результатами проведених досліджень українськими вченими у різних областях, проведених різними провідними науковими інститутами, в Україні вирощується понад 80% трасгенної сої та кукурудзи – 20% від загального обсягу, трасгенного соняшнику – 10%, трасгенної картоплі дещо менше. В наш час під генетично модифіковані сільськогосподарські культури зайнято більше 3% сільгоспугідь країни. Проте, офіційних даних із цього приводу немає [2].

Одним з головних аргументів ГМ-продуктів є характерна стійкість овочів і зернових культур до вірусів, бактерій та тривале зберігання. Серед головних надбань та властивостей рослинницької продукції 12% приходилося на покращання якісних характеристик, усі інші на вдосконалення агрономічних показників, зокрема стійкості до гербіцидів, вірусів, до комах.

Наявні ризики щодо використання ГМ-рослин поділяють на 3 категорії – харчові, екологічні та соціально-економічні.

Ефективна система біобезпеки в разі використання ГМО, як запорука мінімізації потенційних ризиків. Система біобезпеки має включати також і ефективну адміністративну систему, що керується в своїй діяльності відповідною законодавчою базою.

В Україні на сьогодні існує така законодавча база для створення та функціонування системи біобезпеки, а саме: ЗУ «Про державну систему біобезпеки під час створення, випробування, транспортування та використання генетично модифікованих організмів», ЗУ «Про охорону прав на сорти рослин», ЗУ «Про захист прав споживачів».

Потрапивши в довкілля, ГМ-рослини можуть стати джерелом змін природного середовища, шляхом витіснення звичних видів для відповідної місцевості.

Варто зазначити те, що поняття «генетично модифікований організм» прописано в різних нормативно-правових актах України, зокрема у частині 1 статті 1 ЗУ «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31.05.2007 року.

Нормативно-правове регулювання поведінки з ГМО є одним з

елементів загальної аграрної політики ЄС. Процес інтеграції розпочато 09.05.1950 р. за ініціативою Франції закласти перший конкретний фундамент європейської федерації. Започаткували її у 1951 році Бельгія, Німеччина, Франція, Італія, Люксембург і Нідерланди, після чого до них приєдналися інші.

Європейські співтовариства володіють власною юрисдикцією в межах якої реалізують виключно власні повноваження. Правові приписи їх владних інститутів за загальним правилом мають пряму дію стосовно права конкретних держав, відповідно підлягають інтегруванню в національні системи, відповідно перебувають під захистом міжнародних судових установ ЄС. Останні добровільно відмовилися від частини своїх прав у рамках здійснення економічної політики, що в свою чергу створює складності при визначенні предметної компетенції союзних органів. Вихід знайдено за допомогою доктрини, яка дозволяє союзним органам приймати обов'язкові для виконання рішення з тих питань, які безпосередньо не віднесені до їх відання, проте необхідні для реалізації завдань ЄС.

Законодавство ЄС в галузі генно-інженерної діяльності функціонує з початку 90-х років ХХ ст. В наш час наявне спеціальне законодавство з біобезпеки, спрямоване на захист здоров'я громадян і довкілля в умовах інтенсивного постачання продуктів біотехнології (ГМ-організмів і ГМ-мікроорганізмів) на ринок країн ЄС. Відповідні правила впорядковують закриті використання і навмисний випуск ГМО в навколишнє середовище, відстежуваність і маркування ГМО, продуктів і кормів, а також їх транспортування.

Список використаних джерел:

1. Гетьман А. П. Інститут юридичної відповідальності в екологічному законодавстві України. *Сучасні науково-практичні проблеми екологічного, земельного та аграрного права*: матер. «круглого столу» (Харків, 6 груд. 2013 р.): зб. тез наук. доп. / за заг. ред. Гетьмана А. П. Х.: Право, 2013. С. 14-18.
2. Кузьміна М. М. Проблеми правового забезпечення безпеки харчової продукції. *Правове забезпечення становлення економіки інноваційного типу в Україні*: матер. наук.-практ. конф. (Харків, 15 груд. 2009 р.) / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, Нац. ун-т «ЮАУ ім. Я. Мудрого». Х. : ФІНН, 2011. С. 51-54.
3. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: моногр. К.: Логос, 2011. 688 с.
4. Перелік харчових продуктів, щодо яких здійснюється контроль вмісту генетично модифікованих організмів: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.11.2010 р. № 971. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1248-10>.